

Meer is nodig, meer is mogelijk

een zeker pensioen
veilige banken
eerlijke fiscaliteit
een sterke gezondheidszorg
duurzame energie
meer sociale gelijkheid
kwaliteitsvol werk

Mensen zijn bezorgd. Over hun pensioen, hun job, hun spaargeld, hun energiefactuur. Over de zorg die ze nodig hebben, of zullen nodig hebben. En over ongelijke behandeling, in welke situatie dan ook. Die zorgen zijn terecht. Temeer omdat de federale regering weinig tot niets onderneemt. Ze staat erbij en kijkt ernaar. Maar nietsdoen is achteruitgaan, vinden wij.

De overheid kan meer doen. Zij kan het belang van mensen opnieuw centraal stellen, in plaats van de winst. De vrije markt heeft gefaald, en de federale regering wil niet lukken. Dat kunnen we niet aanvaarden.

We hebben visie nodig. Een toekomstvisie die de problemen van vandaag en morgen oplost. Met visie kunnen we de blokkeringen in onze samenleving opheffen.

Samen werken we aan onze toekomst. We roepen iedereen op om mee te denken. Want wat we nu beslissen, bepaalt de toekomst van ons allemaal.

Deze ontwerptekst werd besproken op het **sp.a**-partijbureau op (datum). Via regionale voorrondes in het voorjaar kan iedereen mee discussiëren. We nodigen ook iedereen uit op de Visie 2010-website (in opbouw).

Vanaf september kunnen de **sp.a**-leden via hun afdelingen amendementen indienen. En op 16 en 17 oktober is iedereen welkom op het Visie 2010-congres, en beslissen de **sp.a**-leden over de definitieve tekst.

Meer info > Visie2010@s-p-a.be > 02 552 02 00

Duurzame energie

Inhoudstafel

Inleiding

1. De diagnose – Waar staan we vandaag?

1.1 Marktwerving

1.2 Facturen

1.2.1 Machtsmisbruik

1.2.2 Tariefcomponenten

1.2.3 Energie-armoede

1.3 Hernieuwbare energie en rationeel energiegebruik

1.4 Bevoorradingszekerheid

1.5 De netinfrastructuur

2. Voorstellen

2.1 Duurzame energie

2.1.1 Een windplan

2.1.2 Een nieuw windmolenpark op de Noordzee

2.1.3 Decentrale productie

2.1.4 De elektrische auto

2.1.5 Randvoorwaarden

2.2 Aankoopcentrale

2.3 Correcte, sociale en leesbare facturen

2.4 Energiebesparing, smart grid en smart meters

2.5 Infrastructuur in eigen handen houden

2.6 Coöperatieven

Inleiding

Een zekere toegang tot voldoende en duurzame energie aan een prijs die niet nodeloos hoog is, is voor **sp.a** een basisrecht.

Zonder elektriciteit en verwarming is het onmogelijk om er een aanvaardbare levensstandaard op na te houden. Niet één huishouden of individu mag in de kou blijven staan. Toch zien we dat steeds meer mensen het moeilijk krijgen om hun factuur te betalen. In juli 2009 moesten bijna 70.000 Vlaamse gezinnen beroep doen op de sociale leverancier voor elektriciteit, omdat ze wegens betalingsproblemen afgestoten waren door de vrije markt. Dat is een kwart meer dan een jaar ervoor. Voor gas zagen we dezelfde stijging. De gebrekkige marktwerking, gesymboliseerd door de almacht van een paar mastodontbedrijven, zorgt ervoor dat onze energietarieven bij de hoogste in Europa blijven. Een groep mensen dreigt uit de boot te vallen.

De facturen zijn helaas niet het enige pijnpunt. De klimaatverandering dwingt ons om onze gewoonten op korte termijn helemaal om te gooien. Als we willen dat de opwarming van de aarde onder de 2°C blijft, de grens die wetenschappers voorlopig stellen om desastreuze gevolgen te voorkomen, moeten we onze CO₂-uitstoot in de geïndustrialiseerde wereld tegen 2050 met 80 tot 95 procent inperken. De allerlaatste studies suggereren zelfs dat we nog strenger zullen moeten zijn. Dat betekent niet meer of niet minder dan dat we afmoeten van fossiele brandstoffen als energiebron.

De mislukking van de klimaattop in Kopenhagen, die niet de verhoopte bindende internationale afspraken heeft opgeleverd, verandert daar niets aan. We hebben in Europa, België en Vlaanderen extra redenen om alvast voor eigen deur te vegen. Hernieuwbare energie, energiebesparing en een efficiënte aanwending van de energie die we toch moeten gebruiken blijven de sleutels. De Europese 20-20-20-doelstellingen¹ zijn maar een beginpunt. Ook hier zorgt de geblokkeerde markt er mee voor dat investeringen te lang uitblijven.

Het klimaat is niet de enige reden waarom we best gaan bezuinigen en overschakelen op nieuwe, hernieuwbare energiebronnen. De olie-, gas- en steenkoolvoorraden worden steeds schaarser, wat de prijzen van die grondstoffen op de internationale markten de komende decennia de hoogte in zal jagen. De theorie van de piekolie, die stelt dat de olieproductie haar plafond snel zal bereiken of zelfs al bereikt heeft, wint aanhang. Aan het huidige verbruikstempo zijn de bekende reserves over veertig jaar op.

We kunnen met zekerheid stellen dat het tijdperk van goedkope olie voorbij is. We zorgen er dus maar beter voor dat we ze niet meer nodig hebben. Ook al omdat we ze moeten aanvoeren uit landen met twijfelachtige regimes of in onstabiele regio's, waar die

¹ De Europese Unie wil tegen 2020 de uitstoot van schadelijke broeikasgassen met 20 procent terugdringen t.o.v. het niveau in 1990, het energieverbruik met 20 procent doen dalen en het aandeel hernieuwbare energie tot 20 procent optrekken.

grondstoffen niet zelden de inzet zijn van internationale conflicten. De belangen van de grote energiebedrijven en de invloed van hun lobby's spelen ook hier een rol.

De manier waarop de liberalisering van de energiemarkten is geëvolueerd, heeft tot nog toe vooral de energiebedrijven geholpen. Facturen, klimaat en bevoorradingszekerheid, op alle domeinen die we willen aanpakken, zien we één en hetzelfde obstakel. Ook dat zullen we moeten opruimen.

Meer is nodig

We zeggen al jaren dat onze energievoorziening voor een radicale ommekeer staat. Ondanks de stappen in de goede richting moeten we vaststellen dat de tanker maar langzaam van koers verandert:

- de Belgische energiemarkt wordt nog steeds gedomineerd door één bedrijf;
- onze facturen blijven bij de hoogste van Europa;
- het energieverbruik daalt te traag en het aandeel van hernieuwbare energie is te klein;
- investeringen in nieuwe productie blijven uit en we importeren steeds meer energie.

We hebben nochtans geen keuze. Een make-over van ons energiesysteem is pure noodzaak, en wel om:

- onafhankelijk te worden van vervuilende en klimaatonvriendelijke energiebronnen;
- onafhankelijk te worden van fossiele brandstoffen, die uitgeput raken en duur worden;
- onafhankelijk te worden van de instabiele regio's en regimes waar we onze energie halen;
- onafhankelijk te worden van de oude monopolist, die ons op kosten jaagt en de winsten doorsluis naar Parijs.

Daarom schakelen we een versnelling hoger. **sp.a** streeft radicaal naar een energietransitie, die inzet op de ontwikkeling en ingebruikname van hernieuwbare energiebronnen, gekoppeld aan meer kleinschalige, decentrale productie waarover gezinnen en lokale gemeenschappen zelf de controle hebben. Tegelijk blijven we resoluut werken aan energie-efficiëntie en energiebesparing.

Op termijn biedt die ommekeer enkel voordelen. We zullen meester zijn over onze eigen energievoorziening. We zullen ons geen zorgen meer hoeven te maken over de schadelijke gezondheids- en milieu-effecten van verouderde productiewijzen als steenkool- of kerncentrales. En we zullen in staat zijn om de factuur binnen de perken te houden.

De transitie waar we voor staan zal een volgehouden inspanning vergen, waarbij een sterke overheid voor een sturend kader moet zorgen. De veranderingen zullen kansen bieden aan

nieuwe sectoren en andere sectoren doen verdwijnen. Dat overlaten aan de markt zou sociaal onverantwoordelijk zijn. Het is aan de overheid om de transitie te begeleiden, te zorgen voor de reconversie van milieubelastende activiteiten en er via een beleid van sociale bescherming voor te zorgen dat de ongelijkheid niet groeit, maar afneemt.

Zeker in deze tijden van crisis kunnen we niet wachten. Elke economische heropleving die niet de kiemen van een koolstofarme energievoorziening bevat, is gedoemd om bijzonder kortstondig te zijn. Er is een enorm potentieel aan jobcreatie en innovatie, maar als we te lang aarzelen zullen we hopeloos achter geraken op groeilanden als China, India, Brazilië of Zuid-Afrika. Als we snel zijn, kunnen we mee in de spits lopen, zo niet raken we uitgerangeerd. Het is tijd om een tandje of twee, drie bij te steken.

Onderweg mogen we een aantal valkuilen niet uit het oog verliezen. De strijd tegen energiearmoede staat centraal in al onze acties en moet een aandachtspunt blijven in de overgang naar nieuwe energiesystemen. Ondertussen waken we er uiteraard over dat het licht niet uitgaat, zowel door voldoende productie te garanderen als door onze infrastructuur tijdig aan te passen aan de veranderende productie- en consumptiepatronen.

Samengevat staan voor **sp.a** vier bekommernissen centraal: energie moet i) betaalbaar, ii) betrouwbaar, iii) duurzaam en iv) van ons allemaal zijn.

1. De diagnose - Waar staan we vandaag?

1.1 Marktwerving

De liberalisering is mislukt. Dat zeggen wij niet, dat zegt nu zelfs federaal minister van Energie Paul Marnette. Ook de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG) wijst er in opeenvolgende rapporten op dat de marktwerving belemmerd wordt door de concentratie van tal van belangen in handen van één of enkele bedrijven. Nieuwkomers krijgen geen kans, laat staan dat er prijsconcurrentie zou kunnen ontstaan. Integendeel, de bedrijven manipuleren de tarieven om hun eigen marges op te trekken.

ERGEG, de groep van Europese energieregulators, kwam in zijn recentste jaarrapport tot een heldere conclusie. Wie denkt dat de toestand stilaan verbetert, mag die hoop opbergen, want *"2008 showed no major progress on most of the main deficiencies reported on in last year's ERGEG status review; namely that competition in retail electricity and gas markets is almost non-existent and that insufficient unbundling of network companies remains a big obstacle to competition and security of supply."*²

In Vlaanderen mogen we sinds 1 juli 2003 zelf de leverancier van onze elektriciteit en ons gas kiezen. In Wallonië en Brussel geldt die keuzevrijheid sinds 1 januari 2007. Ook de elektriciteitsproductie is geliberaliseerd. Onderstaand schema vat die overgang en de structuur van de markt samen.

	Voor	Na
Productie	Monopolie (Electrabel en SPE)	Electrabel, SPE...
Transport		Fluxys (gas) en Elia (elektriciteit)
Distributie	Monopolie (intercommunales)	Intercommunales (Eandis en Infrax)
Levering		ECS, Luminus, Lampiris...

Figuur 1: De energiemarkt voor en na de liberalisering. Rood = monopolie, groen = concurrentie

² Zie: http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/NATIONAL_REPORTS/National%20Reporting%202009

De vrijmaking van de leveringsmarkt moest leiden tot betere service aan de klanten en tot lagere prijzen. Aan productiezijde zou de concurrentie leiden tot meer investeringen in het productiepark. Niets van dat alles is gelukt.

Ook in een geliberaliseerde markt heeft een overheid nochtans mogelijkheden om regulerend op te treden. Waar dat gebeurd is, heeft dat geleid tot een aantal successen. De greep van de historische monopolist op de netten is in Vlaanderen sneller gedaald dan elders in Europa. De sociale en ecologische openbare dienstverplichtingen die zijn opgelegd aan de netbeheerders, hebben vruchten afgeworpen. En er zijn enkele nieuwe producenten op de markt gekomen, zij het vooral in het beperkte segment van de hernieuwbare energie. Ook op de leveranciersmarkt zijn nieuwe bedrijven actief.

Maar heeft dat de markt echt opengebroken? De cijfers zeggen genoeg:

- Ruim 80 procent van het geïnstalleerde vermogen voor elektriciteitsproductie is vandaag in handen van Electrabel.
- In 2008 leverde Electrabel stroom aan 84 procent van de grote industriële klanten.
- In Vlaanderen zit 69 procent van de kleine gasafnemers en 66 procent van de elektriciteitsverbruikers bij Electrabel Customer Solutions.
- Tot nader order bezit Suez nog altijd 38,5 procent van gasnetbeheerder Fluxys. In de elektriciteitsinfrastructuur heeft Electrabel nog steeds 30 procent in Eandis en 24,3 procent in Elia.

Kortom, de machtspositie van GdF Suez/Electrabel is nog altijd relatief ongeschonden.

Op de gasgroothandelsmarkt domineert Distrigas (sinds begin 2009 niet meer in handen van Suez, maar van ENI): in 2008 was het bedrijf goed voor meer dan 90 procent van de gasimport in België en stond het in voor 72,5 procent van de verkoop.

Keuzevrijheid garandeert nog geen echte competitie, zoveel is duidelijk. De Europese Commissie voerde in 2005 en 2006 een diepgaand sectoronderzoek naar de praktijken in de energiesector³. “De kracht van de oude monopolies van voor de liberalisering is nog niet geërodeerd”, moest bevoegd commissaris Neelie Kroes vaststellen.

De voornaamste conclusies van het sectoronderzoek zijn vandaag nog steeds actueel, zoals ook de Algemene Raad van de CREG eind vorig jaar nog eens bevestigde:

- De hoge concentratie uit de periode van voor de liberalisering is blijven doorwerken, waardoor de dominante spelers nieuwkomers kunnen hinderen en/of prijzen beïnvloeden.

³ Alle rapporten en documenten daarover zijn te vinden op:
<http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/index.html>

Uit analyse van de productieportfolio's van de elektriciteitsbedrijven is gebleken dat zij capaciteit 'achter kunnen houden' om de prijzen te laten stijgen.

- De ontvlechting van de belangen van oude, vertikaal geïntegreerde monopolisten blijft ontoereikend. Doordat producenten/leveranciers ook grote delen van het transport- en distributienet in handen hebben, kunnen zij concurrenten de nodige capaciteit ontfagen.
- Er is te weinig integratie van de diverse nationale markten. Grote bedrijven aarzelen om andere markten te betreden.
- Er is geen vertrouwen dat de marktprijzen het gevolg zijn van vrije concurrentie. Die perceptie alleen al weerhoudt nieuwkomers ervan om de concurrentie aan te gaan.

Parallel met het sectoronderzoek liet de Europese Commissie door London Economics een studie uitvoeren naar de werking van zes elektriciteitsmarkten⁴. Daaruit blijkt dat de Belgische één van de meest geconcentreerde van Europa is, samen met de Franse.

Dat de Europese liberaliseringsbeweging, waarbij de Commissie zelf de creatie van enkele grote spelers in de hand heeft gewerkt, niet heeft geleid tot een vrije markt, blijkt ook uit de gedragingen van die bedrijven op de markt. Europa heeft de afgelopen jaren liefst 38 antitrustzaken geopend in de energiesector⁵. Zo is er op 26 juli 2007 een onderzoek gestart naar de langetermijncontracten die Electrabel en Suez afgesloten hebben met industriële elektriciteitsklanten, omdat die een vlotte overstap naar andere leveranciers zouden verhinderen. Er is nog geen uitspraak. In een andere zaak beloofde GdF-Suez begin december aan de Europese Commissie om een deel van zijn gaspijplijnen en LNG-terminals open te stellen voor zijn concurrenten. Op die manier voorkomt het moederbedrijf van Electrabel een monsterboete van mogelijk acht miljard euro (en geeft het de facto eigenlijk toe dat het zijn dominante positie op de Franse gasmarkt inderdaad misbruikt heeft). In ruil zet de commissie haar onderzoek stop.

Conclusie: De liberalisering heeft gefaald omdat ze onvoldoende begeleid is. De overheid heeft de instrumenten die ze heeft niet ten volle te benut om het algemeen belang te laten primeren op de winstmarges van multinationals en de bonussen van hun CEO's⁶. Een vrije markt vraagt niet minder, maar meer regels. België is een typevoorbeeld van hoe grote bedrijven de energiemarkt naar hun hand blijven zetten. Dat leidt tot nodeloos hoge facturen en een gebrek aan investeringen in hernieuwbare energie en broodnodige basisproductie, zoals we hierna zullen zien.

⁴ 'Structure and performance of six European wholesale electricity markets in 2003, 2004 and 2005', zie <http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/index.html>

⁵ Overzicht van alle antitrustzaken: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/index/by_nace_code_d.html

⁶ Zie in verband met de variable verloning van bijvoorbeeld Gerard Mestrallet: <http://www.leparisien.fr/economie/gerard-mestrallet-28-01-2010-794318.php>

1.2 Facturen

De Belgische consument betaalt relatief veel voor zijn elektriciteit en gas.

Sinds de liberalisering van de markt zijn de elektriciteitsprijzen voor huishoudelijke verbruikers met 20 tot 40 procent gestegen, zo blijkt uit de meest recente analyse van de CREG⁷. De gasprijzen stegen met ongeveer 35 procent. De hoogste pieken werden bereikt in het najaar van 2008. Sindsdien zijn de facturen opnieuw een beetje gedaald.

De belangrijkste vaststelling is dat de prijsevolutie vooral bepaald wordt door de leveranciersprijs, die de energiecomponent in de prijzen weerspiegelt en vrij wordt bepaald door de bedrijven. De (gereguleerde) nettarieven zijn relatief onder controle gehouden en tot 2008 zelfs licht gedaald. Die marge is opgesoupeerd door de leveranciers, die hun tarieven hebben verhoogd. Dat gebeurde deels als gevolg van een stijging van de grondstofprijzen, maar ook door eenzijdige wijzigingen van de tariefformules. Daarom heeft **sp.a** een parlementaire onderzoekscommissie gevraagd om de details van die prijsvormingspraktijken naar boven te spitten.

Als we de evoluties van die energiecomponent in België en Europa vergelijken, komen we tot het volgende beeld:

	2005	2006	2007	2008
EU27	5,43 %	9,83 %	1,62 %	3,69 %
België	0,63 %	9,44 %	22,05 %	-4,60 %

Tabel: Prijsevolutie elektriciteit in procent, zonder taksen en nettarieven

Hieruit blijkt dat de prijzen vooral in 2007 spectaculair zijn gestegen, en er op dat moment helemaal geen verband meer is met de evoluties in de andere EU-landen. Midden 2006 was er een sterke druk op de prijzen ontstaan, maar de toenmalige regering legde de sector (vooral Electrabel) sterke beperkingen op. Na de verkiezingen van 2007 verhoogde Electrabel de prijzen fors. De les die we hieruit leren is dat een doortastend optreden om de prijzen binnen de perken te houden, vruchten kan afwerpen.

Mede door die evoluties behoren de Belgische energieprijzen vandaag tot de hoogste in Europa. De elektriciteitsprijzen voor gezinnen zijn in België de op vier na hoogste van de EU. Zeker in Frankrijk, de thuisbasis van GdF Suez, liggen de prijzen opmerkelijk lager dan bij ons.

⁷ Zie www.creg.be

Deels zijn hoge energieprijzen onvermijdelijk. Ze zijn immers grotendeels toe te schrijven aan de toenemende schaarste op de wereldmarkt. Ook de strijd tegen de klimaatverandering zal zijn prijs hebben, in de vorm van een extra belasting op CO₂ en de nood aan subsidiëring voor hernieuwbare energiebronnen. Energiebesparing is dus de eerste prioriteit om de facturen binnen de perken te houden.

Maar de verwachting dat de prijzen zullen blijven stijgen, en het feit dat we op een aantal componenten geen vat hebben (internationale markten) of willen hebben (de subsidiëring van groene stroom), doet niets af aan de vaststelling dat we in vergelijking met andere landen veel betalen. Het feit dat energie niet goedkoop is, kan geen excuus zijn om de facturen zomaar op hun beloop te laten.

Eenzijds zijn er tariefcomponenten waarvan de evolutie – of het bestaan zelf – discutabel is. Het gaat dan over:

1. Energiebedrijven die via manipulaties de prijzen opdrijven en daarenboven winsten opstrijken die de gemeenschap toekomen.
2. De tariefstructuren die een ondoorzichtig kluwen zijn, en waarin bovendien een aantal componenten zitten die voor discussie vatbaar zijn.

Anderzijds stellen we vast dat deze prijsevoluties in het onderste segment van de samenleving tot energie-armoede leiden en er dus:

3. Een groep mensen is die radicaal beschermd moet worden tegen de stijgende facturen.

Hieronder gaan we dieper in op die drie aspecten.

1.2.1 Machtsmisbruik

De energieregulator heeft in het verleden al meermaals gewezen op twijfelachtige praktijken die de prijsvorming op de energiemarkt beïnvloeden, en die alleen de marges van de energiebedrijven ten goede komen. Tot nog toe zijn er geen manifeste inbreuken op de wetgeving vastgesteld, maar het is duidelijk dat sommige bedrijven hun machtspositie gebruiken om hun winsten op te drijven.

Zo is er een studie van London Economics naar de werking van zes elektriciteitsmarkten, waaronder de Belgische⁸, die een bijzonder interessante passage over Electrabel bevat. Op basis van een uur-na-uur analyse van de elektriciteitsproductie komt de studie tot de vaststelling dat Electrabel zijn gascentrales in 2003 en 2004 vaker inschakelt dan in een economisch optimaal scenario, en zijn kolencentrales minder vaak. Dat zou kunnen wijzen op 'withholding', een techniek waarbij producenten een bepaalde capaciteit niet gebruiken om de prijs op te drijven. Door de goedkopere kolencentrales bewust niet te gebruiken en een

⁸ 'Structure and performance of six European wholesale electricity markets in 2003, 2004 and 2005', zie <http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/index.html>

(duurdere) gascentrale in te schakelen, gaat de marktprijs omhoog. Die wordt immers bepaald door de marginale kost van de laatste centrale die nodig is om aan de vraag te voldoen. Door te spelen met de productie, worden de prijzen beïnvloed. De CREG kwam tot gelijkaardige vaststellingen voor 2007 en 2008.

Ondertussen ligt er op het bureau van federaal minister van Milieu en Klimaat Magonne een nieuwe studie van de CREG over de merkwaardige stijging van de aardgasprijzen in 2007. Distrigas en/of Electrabel zouden de indexeringsformules waarop de prijzen gebaseerd zijn eenzijdig aangepast hebben. Zelfs al zou dit niet onwettig blijken, dan nog bewijst het eens te meer dat zulke bedrijven eigenmachtig kunnen beslissen over de tarieven. En dat die tarieven zo ondoorzichtig geworden zijn dat zelfs de CREG er drie jaar voor nodig heeft om onregelmatigheden vast te stellen. Laat staan dat de consument zijn factuur nog kan controleren.

Ten slotte stippen we ook nog de monsterwinsten aan die Electrabel maakt op de kerncentrales, die in de gereguleerde markt zijn afbetaald door de Belgische belastingbetaler/consument. De CREG becijferde deze *stranded benefits*, samen met de te verwachten extra winsten als gevolg van een eventuele levensduurverlenging van de kerncentrales (*windfall profits*).

De totale stranded benefits bedragen 3,92 miljard euro voor alle zeven kerncentrales samen, voor de voorziene levensduur van 40 jaar, aldus de CREG.

De bijkomende windfall profits als gevolg van het uitstel van de kernuitstap bedragen volgens de CREG:

- 4,7 miljard als de drie oudste kerncentrales 10 jaar langer openblijven;
- 8,5 miljard als de drie oudste kerncentrales 20 jaar langer openblijven;
- 15,5 miljard als alle kerncentrales tien jaar langer openblijven;
- 27,6 miljard als alle centrales twintig jaar langer openblijven.

Die winsten vloeien rechtstreeks naar het hoofdkantoor Parijs. Electrabel betaalde in 2008 zelfs geen belastingen meer in België, en investeert ook nauwelijks nog in ons land.

Het volgehouden pleidooi van **sp.a** om die winsten via een mottenballentaks af te romen heeft de federale regering ertoe gebracht een taks op te leggen, maar die wordt juridisch betwist, ligt veel te laag en het is niet duidelijk op welke manier de opbrengst ervan de consument of ons energiesysteem ten goede zal komen. Tot nu toe inde de regering twee keer 250 miljoen euro van de nucleaire producenten, waarvan een derde via de belastingaftrek zal terugvloeien naar de bedrijven in kwestie.

1.2.2 Tariefcomponenten

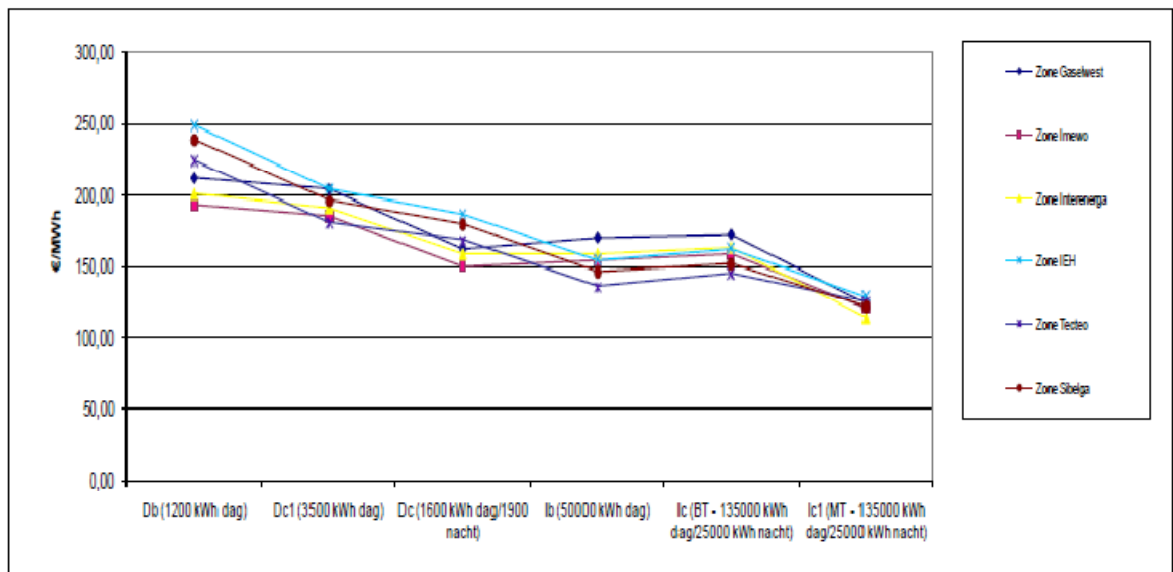
De energiefactuur bestaat uit verschillende componenten:

- De leveranciersprijs, die op de vrije markt bepaald wordt door de bedrijven zelf.
- De transport- en distributienettarieven. Daarin zitten onder meer de bijdragen voor de subsidiëring van groene stroom.
- Heffingen en bijdragen.

Vandaag stellen we vast dat de energiefacturen degressief zijn. Wie meer verbruikt, betaalt minder per kilowattuur. Dat is een signaal dat haaks staat op onze bekommernis om energiebesparing, en bovendien is het nadelig voor de minder gegoede consumenten die zuinig proberen te zijn.

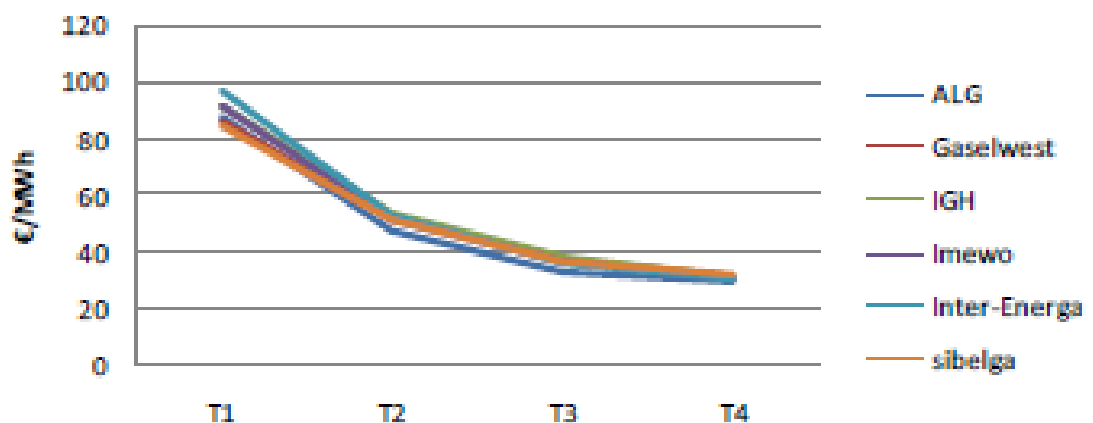
Uit de studie van de CREG naar de prijscomponenten blijkt deze degressiviteit overduidelijk. De eerste grafiek geeft de evolutie van de prijs voor elektriciteit over de opeenvolgende verbruikersprofielen, de tweede die voor gas.

Electrabel – December 2009

Elektriciteitsprijs aan eindgebruiker volgens verbruiksprofiel, CREG. Db, Dc en Dc1 staan hier voor huishoudelijke verbruikers, Ib en Ic voor industriële afnemers.

Degressiviteit van de prijs aan de eindgebruiker - Electrabel - december 2009

Gasprijs aan eindgebruiker, CREG. T1 en T2 zijn huishoudelijke afnemers, T3 en T4 professionele.

Behalve het feit dat de leveranciers hun tarieven differentiëren volgens de verbruiksniveaus, en dus kortingen toestaan aan grootverbruikers, heeft de degressiviteit ook te maken met de zogenaamde 'cascade' van de netkosten, waarbij grote verbruikers niet meer betalen voor de kosten van het net dat zich 'stroomafwaarts' van hun aansluitingspunt bevindt. Gezien de evolutie naar een internetstructuur is deze logica aan herziening toe, zeker wat betreft het elektriciteitsnet.

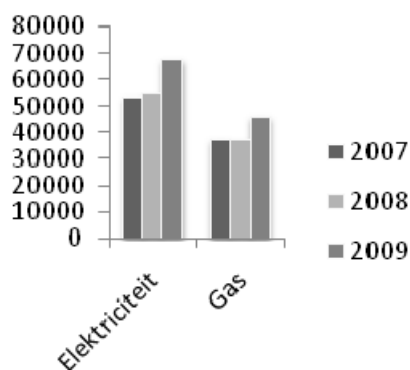
Dat geldt ook voor een ander aspect van de elektriciteitsfactuur: de federale bijdrage. Dat is een heffing die betaald wordt om diverse fondsen te spijzen, waaronder een Kyotofonds en een fonds voor denuclearisatie. De heffing wordt elk jaar vastgelegd door de CREG. In 2010 zijn de tarieven voor elektriciteit met 50 procent gestegen, wat neerkomt op vijf euro voor een doorsnee gezin. De reden daarvoor is niet dat er hogere kosten zijn, maar wel dat een kleiner aantal bijdrageplichtigen voor dezelfde inkomsten moeten zorgen. Leveranciers van 'groene' stroom zijn immers vrijgesteld. De band met echte groenestroomproductie is echter erg vaag. Energieleveranciers kopen in het buitenland certificaten van oorsprong die minder kosten dan de federale heffing. Men heeft dan het bewijs dat er ergens in Europa bijvoorbeeld met een waterkrachtcentrale groene stroom is geproduceerd, maar dat stimuleert de productie in eigen land niet en draagt dus ook niet bij tot de Kyotodoelstellingen. De vraag is ook of

bijvoorbeeld Noorwegen die certificaten dan aftrekt van wat ze zelf aangeven als groenestroomproductie. Bovendien zijn het niet de klanten die bewust kiezen voor groene stroom die worden vrijgesteld. De leveranciers krijgen vrijstellingen op basis van hun volledige 'fuel mix' en verdelen de korting over al hun klanten. Het gaat dus om een verkeerde incentive voor groene stroom. Als we die vrijstelling afschaffen, verlichten we de factuur met een paar euro's. Dat is op zich misschien niet spectaculair, maar zulke ingrepen zijn ook op andere componenten van de factuur mogelijk.

1.2.3 Energie-armoede

De vrijmaking van de markt en de stijgende energieprijzen hebben enkele evidente armoede-effecten.

De cijfers die dat het best illustreren, zijn die van het aantal residentiële elektriciteits- en aardgasafnemers die beleverd worden door de sociale leverancier (netbeheerder) omdat hun contract is opgezegd wegens wanbetaling. Tussen juli 2008 en juli 2009 stegen die in Vlaanderen spectaculair. Voor elektriciteit groeit het aantal gezinnen met een sociale leverancier met meer dan een kwart: +13.888, tot 68.101. Voor gas zien we een gelijkaardige evolutie: een stijging met een kwart, +9.270, tot 46.414.

Aantal Vlaamse huishoudens met sociale leverancier op 1 juli, gegevens Vlaamse reguleringsinstatie voor de elektriciteit- en gasmarkt (VREG).

De achterliggende oorzaken van die evolutie zijn divers. De goed geïnformeerde, vaak hoger opgeleide consument vindt sneller de weg op de vrijgemaakte markt en komt dus snel terecht bij de leverancier die hem het beste tarief biedt. De anderen blijven achter bij de standaardleverancier, die vaak niet de goedkoopste is.

Het mattheuseffect van subsidies en fiscale aftrekken bij energiebesparende investeringen is bekend: de lage inkomens kunnen het eigen aandeel in de investeringen niet aan of kunnen

het nodige bedrag niet voorschieten in afwachting van de premie of de belastingvermindering. De lage inkomensgroepen wonen al in slecht geïsoleerde huizen die veel energie voor verwarming opslorpen en zouden eigenlijk het meeste voordeel halen uit dergelijke investeringen. Vaak zijn ze ook huurder, en dus afhankelijk van hun huisbaas.

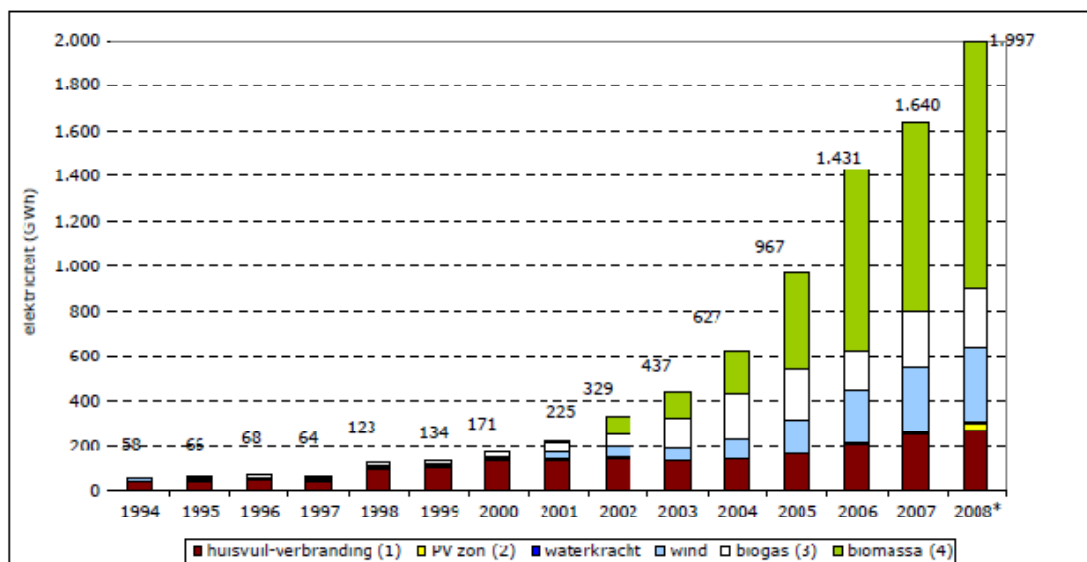
De subsidiëeringsmechanismen en fiscale voordelen van hernieuwbare energie zorgen voor een herverdeling ten gunste van de gemiddelde en hoge inkomensgroepen. Het zijn degenen die geen beroep doen op bijvoorbeeld subsidies voor hoogrendementsketels of dubbel glas en geen groenestroomcertificaten incasseren omdat ze geen zonnepanelen hebben, die via de factuur betalen voor die subsidiëring.

De prijsstijgingen van 2008 wogen relatief zwaarder door in het budget van de lage inkomensgroepen. Uit onderzoek blijkt dat het hoogste inkomenskwartiel van de bevolking vier procent van zijn budget aan elektriciteit en gas besteedt. De twee middelste kwartielen vijf procent, en het armste kwart van de bevolking zes procent. De armste gezinnen moeten zelfs tot 7,4 procent van hun inkomen aan energie besteden, zelfs al verbruiken ze een pak minder. Elke prijsstijging maakt de scheeftrekking groter, en de hierboven besproken degressiviteit van de tarieven helpt ook niet bepaald.

Conclusie: De hoge Belgische energiefacturen zijn voor een stuk te wijten aan onterechte marges voor de bedrijven en aan discutabele prijsstructuren. Energie is niet goedkoop, maar er zijn ingrepen mogelijk om de factuur te verlichten. De laagste inkomens hebben extra bescherming nodig.

1.3 Hernieuwbare energie en rationeel energiegebruik

Het systeem van groenestroomcertificaten heeft het investeringsklimaat voor hernieuwbare energie bevorderd. De productie van windenergie is tussen 2000 en 2007 dertig keer groter geworden, en de Vlaming heeft de (financiële) voordelen van zonnepanelen massaal ontdekt. Maar tegelijk moeten we vaststellen dat het aandeel van hernieuwbare energie vandaag niet is wat we nodig hebben om de klimaatverandering een halt toe te roepen.

Groenestroomproductie in Vlaanderen, bron: Inventaris duurzame energie in Vlaanderen 2008

Vlaanderen realiseerde in 2008 een groenestroomproductie van bijna 2000 gigawattuur (GWh), goed voor 3,3 procent van het bruto binnenlands elektriciteitsverbruik⁹. Voor heel België lag dat cijfer in 2007 op 4,2 procent.

De doelstellingen voor Vlaanderen en België zijn duidelijk: in 2010 moeten we zes procent van onze elektriciteit uit groene bronnen halen. De meest recente prognoses wijzen uit dat we dit streefcijfer zullen halen, maar zonder veel overschot.

Moeilijker wordt het om de Europese verplichtingen in het kader van het 20-20-20-pakket te halen. Tegen 2020 moeten België en Vlaanderen 13 procent van het stroomgebruik uit hernieuwbare bronnen betrekken. Voor Vlaanderen zou dat neerkomen op een productie van 8000 gigawattuur.

Uit de recente MIRA-toekomstverkenning blijkt eens te meer dat we extra inspanningen zullen moeten doen om die (op zich weinig ambitieuze) doelstelling te halen¹⁰. Als we voortdoen zoals we bezig zijn komen we in 2020 aan 10 procent elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen. Dat is te weinig. In een recente studie geeft de sector zelf aan dat het potentieel veel groter is¹¹. Hernieuwbare energie kan, mits de juiste ondersteuning, in 2020 al

⁹ Bron: *Inventaris duurzame energie in Vlaanderen 2008*, K. Jespers, E. Cornelis, K. Aernouts, N. Renders, S. Vangeel, Vito, okt. 2009

¹⁰ Zie voor alle info hierover <http://www.milieurapport.be>

¹¹ EDORA, National renewable energy source industry roadmap Belgium, februari 2010

16 tot 18 procent van het totale energieverbruik dekken. Groene stroom zou ruim een kwart van de elektriciteitsbehoefte kunnen leveren.

Een keuze voor hernieuwbare energie is niet alleen nodig om de klimaatverandering tegen te gaan, maar zal op termijn ook de enige weg naar betaalbare energie zijn. Fossiele brandstoffen worden schaars en duur, terwijl ook de ecologische en maatschappelijke kost van CO₂-uitstoot zal leiden tot steeds hogere prijzen. Ondertussen blijkt in Frankrijk en Finland eens te meer dat de bouw van nieuwe kerncentrales alleen maar financiële putten en jaren vertraging oplevert. Economisch gezien is nucleaire energie allerm minst een kostenefficiënt alternatief om de CO₂-uitstoot terug te dringen. Mikken op klassieke energievoorziening zal de facturen alleen maar doen stijgen.

Conclusie: De doelstelling van 6 procent groene stroom in 2010 ligt binnen handbereik, maar de energierevolutie is ver weg. We moeten ambitieuzere doelen stellen: daarom gaan we resoluut voor 20 procent groene stroom in 2020. Een betere planning en nieuwe instrumenten om hernieuwbare energieproductie sterker te stimuleren moeten dat doel haalbaar maken.

Energiebesparing

Zuinig omspringen met energie is nog altijd de beste manier om de factuur binnen de perken te houden en de CO₂-vervuiling te verminderen.

De premies en fiscale gunsttarieven die de Belg moeten aanzetten tot een zuiniger omgang met energie, hebben succes. Als er nieuwe vensters worden gezet, is dat in 99 procent van de gevallen hoogrendementsglas. Wie een nieuwe gasketel plaatst, kiest in zeventig procent van de gevallen voor een condensatieketel. En ook de gebruikte isolatie wordt dikker.

Via het Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost (FRGE) worden in sommige gemeenten goedkope of renteloze leningen voor energiebesparende investeringen verstrekt. De voorbeelden in Oostende, Gent en Antwerpen tonen aan dat zulke initiatieven echt werken. In de Vlaamse regering ruimt **sp.a** via een waarborgregeling de laatste hindernissen uit de weg om dat systeem te veralgemenen. De lokale aanpak laat toe om moeilijk bereikbare doelgroepen op te sporen en aan te zetten tot actie.

Wie de bestaande maatregelen combineert, verdient de investeringen binnen de kortste keren terug via besparingen op de energiefactuur.

Tegelijk stellen we vast dat deze evoluties zich maar geleidelijk voltrekken. Niet iedereen vervangt zomaar zijn verwarmingsketel of zijn ramen. En de genoemde maatregelen bereiken ook maar een deel van de bevolking. Voor sommige mensen blijft de basisinvestering te hoog, ook al kunnen ze die door een combinatie van premies, belastingvoordelen en besparingen op de factuur zeer snel terugverdienen. Huurders hebben vaak niet de instrumenten in handen om tot aanpassingen over te gaan. Sommigen kennen de bestaande tegemoetkomingen niet. En anderen zien op tegen het papierwerk of liggen gewoon niet wakker van de problematiek.

En dus stellen we vast dat vele woningen en gebouwen heel energieverspillend blijven. Een derde van de Vlaamse daken is nog steeds niet geïsoleerd, zodat de energiefactuur nodeloos de hoogte in gaat. Een andere valkuil is het gegeven dat de hogere inkomensgroepen weliswaar overgaan tot energiebesparende investeringen, maar tegelijk energieverslindende apparaten in huis halen (het rebound-effect). Op die manier schieten de steunmaatregelen hun doel voorbij.

Het totaal eindverbruik van energie daalde in België tussen 2000 en 2007 jaarlijks met 0,9 procent. In Vlaanderen lag het verbruik in 2008 0,3 procent lager dan in 2005. De kentering lijkt ingezet, zij het voorlopig erg voorzichtig.

Ook de uitstoot van broeikasgassen is de voorbije jaren gedaald. Sinds 2007 zijn de emissies in België teruggedrongen onder het niveau dat vooropgesteld was in het Protocol van Kyoto (92,5 procent van de uitstoot in 1990). Maar in 2008 is de uitstoot opnieuw een beetje gestegen. We zijn dus op de goede weg, maar waakzaamheid blijft geboden.

Conclusie: Ons energieverbruik daalt, maar het gaat te traag. De instrumenten zijn voorhanden, maar moeten beter op elkaar afgestemd worden. De lage inkomens, die het meest baat hebben bij de maatregelen, worden het moeilijkst bereikt. Tegelijk blijven we tot vandaag erg verspillende producten tolereren.

1.4 Bevoorradingszekerheid

De kernuitstap wordt teruggedraaid, onder het mom van bevoorradingszekerheid inzake elektriciteit. Nochtans was er ruim voldoende nieuwe productiecapaciteit gepland om in 2015 de sluiting van de drie oudste kerncentrales op te vangen. Volgens de CREG onderzochten energiebedrijven nieuwe productiemogelijkheden voor een totale capaciteit van 7000 MW, een stuk meer dan de capaciteit van alle bestaande kerncentrales.

Ook uit de scenario's die het beruchte GEMIX-rapport schetst, blijkt dat er voldoende vervangcapaciteit gepland was voor de sluiting van de eerste drie kerncentrales in 2016.¹² Zelfs mocht het elektriciteitsverbruik tegen dan met tien procent stijgen, wat gezien de verplichtingen op het vlak van energiebesparing een onverhoopt scenario is, dan nog zouden de geplande investeringen volstaan om de drie oudste kerncentrales te vervangen.¹³

¹² Eindverslag GEMIX-groep, 30 september 2009

¹³ Onderstaande tabel geeft het verschil in elektriciteitsproductie tussen 2008 en 2016, na de sluiting van de eerste drie kerncentrale. Het gaat om een eigen berekening op basis van 4 hypothesen van CREG/GEMIX, in terrawattuur. Het feit dat de studie zelf tot andere conclusies komt, is te wijten aan het feit dat ze de productiecapaciteit van gascentrales schromelijk onderschat. Zie voor een gedetailleerde bespreking: <http://electrawatch.be/2010/02/doel-i-doeel-ii-en-tihange-konden-perfect-dicht-volgens-gemix-rapport>.

De beslissing over de kernuitstap maakt al die plannen echter erg onzeker, aangezien de dominantie van Electrabel voor jaren wordt bestendigd. Zo ziet Nuon af van de bouw van een nieuwe gascentrale die was voorzien in het Henegouwse Manage, omdat de investering veel minder interessant wordt nu Electrabel goedkoop en met hoge winstmarges kan blijven produceren in de afgeschreven kerncentrales. Op korte termijn zullen de kerncentrales dus nog even elektriciteit blijven leveren, maar tegelijk worden investeringen in nieuwe grootschalige productie-eenheden op de helling gezet. Zeker in het onzekere financiële klimaat zou dat nefast kunnen zijn voor de bevoorrading, want naast investeringen in hernieuwbare energie moeten we ook waken over voldoende gecentraliseerde piek- en basisproductie.

Conclusie: De verlenging van de levensduur van de kerncentrales brengt de bevoorradingszekerheid op middellange termijn in gevaar. We moeten waken over voldoende investeringen in basisproductie.

1.5 De betrouwbaarheid van het net: naar smart grids en smart meters

De netbeheerders staan voor grote uitdagingen om het elektriciteitsnet klaar te maken voor de grootschalige introductie van hernieuwbare, decentrale stroomproductie. Die overgang vereist de ontwikkeling van een *slim net* of een *smart grid*.

Vandaag is ons net geschikt voor het transport van elektriciteit vanuit een beperkt aantal grote productie-eenheden die relatief constant elektriciteit opwekken. Een deel van de productie is voldoende regelbaar om pieken in het verbruik op te vangen. De productie wordt met andere woorden aangepast aan de hoeveelheid elektriciteit die op elk moment gevraagd wordt door de consumenten. Die elektriciteit gaat dan volgens een watervalsysteem van grote centrales via zware hoogspanningsleidingen en lichtere distributielijnen tot bij de huishoudens en bedrijven.

	Verdwijnt	Komt erbij	Saldo
Hypothese 1	18	18.5	0.5
Hypothese 2	20	29	9
Hypothese 3	20	30	10
Hypothese 4	25	30	5

Het net van de toekomst ziet er helemaal anders uit. De productie van hernieuwbare energie zal leiden tot veel meer decentrale energie-opwekking, die deels zal gebruikt worden voor eigen consumptie ter plekke en deels op het net zal worden gezet, afhankelijk van de noden. Een slim net zal dus een soort internetstructuur moeten hebben, die toelaat dat de stroom in twee richtingen gaat en waarbij gebruikers zowel elektriciteit kunnen afnemen als op het net zetten. Een grootschalige roll out van zonnepanelen of microwarmtekrachtkoppeling¹⁴ zou in de huidige configuratie van ons elektriciteitsnetwerk problemen van congestie en onevenwicht opleveren.

Bovendien is de productie van een aantal hernieuwbare bronnen erg wisselend. De grote windmolenparken op zee zijn qua capaciteit misschien nog vergelijkbaar met een klassieke elektriciteitscentrale, ze produceren niet constant. Dat geldt nog meer voor kleine decentrale productie-eenheden, die afhankelijk zijn van zon of wind.

Terwijl het verbruik nu nog grotendeels bepaalt hoeveel elektriciteit er op een bepaald moment wordt geproduceerd, is er in de toekomst meer nood aan *demand side response* of *vraagbeheersing*, waarbij de consumptie wordt afgestemd op de schommelingen in de productie. Elektriciteit kan immers niet op grote schaal worden opgeslagen. Er moet op elk moment evenveel worden geproduceerd als verbruikt. Bovendien kunnen bruuske schommelingen in de stroomvoorziening leiden tot stroompannes, zodat een goede balancerings pure noodzaak is.

Om dat vlot te laten verlopen, zal een slim net dus ook informatiestromen moeten kunnen doorgeven. Om de informatie in real time te verzamelen, zijn dan weer slimme meters nodig. Die zullen het ook mogelijk maken dat bepaalde huishoudtoestellen in functie van de beschikbare elektriciteit en/of de prijs ervan op een bepaald moment worden aan- en afgeschakeld. Zo kunnen het aanbod en de vraag op micro-niveau op elkaar worden afgestemd.

Net zoals er geen afgebakende definitie bestaat voor 'slimme netten', is het begrip 'slimme meters' niet altijd eenduidig. Meestal worden er volgende kenmerken aan toegedicht:

- De meter laat de afnemer toe om in *real time* het elektriciteitsgebruik (eventueel gas- en waterverbruik) af te lezen, hetzij via een display, hetzij via internet. Dit zou volgens sommigen leiden tot energiebesparing.
- Indien hierover een contract wordt afgesloten met de leverancier (variabele prijs) betekent dit dat ook een variabele prijs in real time kan worden weergegeven, waardoor de

¹⁴ Microwarmtekrachtkoppeling (μ -WKK): warmtekrachtkoppeling (gelijktijdige productie van warmte en elektriciteit) op particulier niveau waarbij de verwarmingsketel de warmte gebruikt voor verwarming, sanitair warm water of opslag voor later de elektriciteit aan het net levert. Wanneer μ -WKK grootschalig wordt ingezet vergt dit een 'sturing' vanuit het netbeheer in functie van warmte- en elektriciteitsvraag.

verbruiker bepaalde handelingen (bijvoorbeeld wassen, was drogen, strijken, opladen van batterijen van plug in car¹⁵, ...) kan uitvoeren bij lage prijzen.

- Voor de beschermde afnemer kan de slimme meter functioneren als budgetmeter met extra functionaliteit (bijvoorbeeld opladen via internet).
- De distributienetbeheerder/transportnetbeheerder (in België Elia) kent in real time de decentrale productie (zonnepanelen, microwarmtekrachtkoppeling) op het net, wat een beter beheer van het netwerk toelaat.
- Door een betere kennis van het globale verbruiksprofiel (SLP, synthetische lastenprofiel) en door de mogelijkheid van fine tuning (aanschakelen productie, uitschakelen consumptie) van het netwerk kan er een beter evenwicht tussen vraag en aanbod van elektriciteit worden bereikt. Dit betekent dat de producenten minder reservecapaciteit moeten aanhouden (wat erg duur is), dat piekcentrales (weinig efficiënt) minder moeten draaien, dat hernieuwbare energie (vooral windenergie) gemakkelijker en goedkoper in het netwerk kan worden ingebouwd, etc.

Niet alle slimme meters op de markt voldoen aan al deze kenmerken, en er is ook discussie over de vraag of elk aansluitpunt over een slimme meter moet beschikken om tot een slim net te komen. Maar het is duidelijk dat het nut van slimme meters sterk afhangt van de mate waarin de bovengenoemde voordelen beschikbaar zijn, en welke actoren er het meeste baten bij hebben.

De overheid zal er met andere woorden nauw moeten op toezien dat de evolutie naar een slim net in de eerste plaats de consument ten goede komt, en dat de uitbouw ervan in functie staat van de inpassing van hernieuwbare energieproductie.

Ook de kosten van het slim net en de uitrol van slimme meters zijn een belangrijk aandachtspunt.¹⁶ Vooral de producenten van (decentrale) groene stroom zullen ervan profiteren, samen met degenen die zich een elektrische auto of 'slimme' huishoudtoestellen kunnen aanschaffen om hun verbruik automatisch af te stemmen op de prijs van de stroom. Maar in het huidige systeem zullen zij het minst bijdragen tot de financiering. Hoewel een slim net op termijn zal leiden tot energiebesparing en meer zelfproductie, en dus de factuur kan verlichten, moeten we bijzonder waakzaam zijn voor ongewenste sociale effecten.

Conclusie: Een slim net is nodig om het potentieel van hernieuwbare energie maximaal te benutten, maar het moet in de eerste plaats de consument ten goede komen. Via energiebesparing en zelfproductie kan de kost worden gedrukt, terwijl ook de opbrengsten

¹⁵ *Plug in car*: auto die over een batterij beschikt (eventueel in combinatie met een verbrandingsmotor) en via het netwerk wordt gevoed.

¹⁶ Eandis gaat uit van een kostprijs van 1,5 miljard voor een volledige uitrol van de slimme meter, Elia rekent op korte termijn op een bijkomende investeringsbehoefte van 300 miljoen euro.

van de veiling van CO₂-emissierechten moeten aangesproken worden voor de ombouw van het net.

2. Voorstellen

2.1 Meer duurzame energie

We gaan resoluut voor twintig procent groene stroom in 2020 en zetten daarom massaal in op windenergie. De afgelopen jaren is er met name op het vlak van de offshore te veel vertraging opgelopen. Ook zelfproductie en elektrische wagens zijn speerpunten.

2.1.1 Een windplan voor Vlaanderen

Onze hernieuwbare energievoorziening moet gebaseerd zijn op een brede waaier aan energiebronnen, maar het is windenergie die op korte termijn de meeste mogelijkheden biedt. Een doorgedreven planning is nodig, niet alleen om de vergunningsprocedures drastisch te vereenvoudigen, maar ook om de kosten voor de aansluiting op het net te beperken. Een maximale afstemming op de beschikbare netcapaciteit, en dus een doordacht locatiebeleid, dringt zich op.

Wallonië heeft ter zake het goede voorbeeld gegeven: de locaties die geschikt zijn voor windmolens zijn minutieus in kaart gebracht, en vervolgens bekeken in functie van de aansluitingsmogelijkheden op het net. Uit die oefening is naar voor gekomen dat er plaats is voor 2700 MW aan nieuwe windmolens, zonder noemenswaardige extra kosten voor het net.

In Vlaanderen moeten we hetzelfde doen. Eerst moeten alle geschikte locaties nauwkeurig in kaart worden gebracht, waarna de terreinen waar effectief windmolens zullen komen definitief worden afgebakend. Vervolgens is het aan de overheid om in overleg met alle bevoegde administraties te zorgen voor versnelde procedures, zodat we geïnteresseerde investeerders een kant-en-klaar pakket kunnen aanbieden: een terrein met de nodige vergunningen, zodat er onmiddellijk met de bouw van de windmolens kan worden begonnen. In de loop van dat proces moet er uiteraard over gewaakt worden dat lopende projecten niet stilvallen.

2.1.2 Een tweede windmolenpark op de Noordzee

Uit een studie van 3^E, de K.U.Leuven en de Ugent blijkt dat het technisch potentieel van offshore windenergie voor de Belgische kust 21 GW bedraagt. Dat betekent dat er in theorie plaats is voor zeventig windmolenparken van het formaat van dat van C-Power, dat momenteel in aanbouw is op de Thorntonbank. 21 GW is vijftien keer de capaciteit van wat nu ingepland is op de Noordzee, en ruim 3,5 keer de capaciteit van alle Belgische kerncentrales samen. Natuurlijk willen we rekening houden met andere bestaande functies op de Noordzee, zoals scheepvaart, visserij en habitatgebieden. Maar het toont wel aan dat er meer mogelijk is.

Greenpeace becijferde eerder al dat tegen 2020 tot dertig procent van de Europese stroomvoorziening uit windmolens op zee kan komen. Het concept van de Noordzeering dat door Kathleen Van Brempt in Vlaanderen werd geïntroduceerd, waarbij alle Noordzeelanden de krachten bundelen om een groot netwerk van onderling verbonden windmolenparken te bouwen, zou tegen 2050 zelfs evenveel energie kunnen opleveren als de huidige productie van de olievelden in de Perzische Golf. Helaas beperken de plannen zich vandaag nog tot mooie kaartjes van het Noordzeegebied of de Baltische zee, waarop vooral imaginaire windmolenparken te zien zijn.

Er is dus een gigantisch potentieel voor windenergie, en studies wijzen uit dat (als de nationale en Europese overheden maar ambitieus genoeg zijn in de doelstellingen die ze opleggen), het ook de economisch meest rendabele manier is om drastische CO₂-reducties te bekomen.

In 2004 stelden Caroline Gennez en Bart Martens hun plan 'Windkracht Tien' voor. Het was de ambitie om de productie van hernieuwbare energie met een factor tien te vermenigvuldigen. Het gros van die maatregelen werd uitgevoerd en heeft de productie van windenergie fel bevorderd: van 154.000 MWh in 2005 evolueerde de windproductie naar 333.000 MWh in 2008.

Vandaag is het tijd om het potentieel dat voor onze kust ligt verder aan te boren. We kunnen ons geen vertragingen meer veroorloven. Daarom bakenen we een tweede windpark op zee af en zorgen we ervoor dat de procedures om concessies toe te kennen en de vergunningen af te leveren worden versneld. De overheid moet een actieve rol spelen om dat potentieel sneller aan te boren. Gekoppeld aan een gegarandeerde afzet en een gegarandeerd rendement via een gereguleerde aankoopcentrale (zie 2.2) kan dit een boost geven aan de productie van windenergie op zee.

Tegelijk moeten we ook gunstige randvoorwaarden scheppen voor de investeerders. Elia moet zorgen voor de nodige aansluitingscapaciteit op het net, terwijl interconnecties met het Verenigd Koninkrijk en Nederland versterkt moeten worden om op termijn de aansluiting met de Noordzeering te kunnen maken. De samenwerking met de Noordzeelanden moet worden versneld om op heel korte termijn tot concrete plannen te komen.

2.1.3 Meer zelfproductie

Uiteraard blijft ook kleine, decentrale energieproductie een cruciaal aspect in de evolutie naar een duurzamer energiesysteem. Daarom blijven we investeringen in fotovoltäische zonnepanelen ondersteunen, terwijl een doordachte uitbouw van een slim net ervoor zal zorgen dat elke zelfproducent zijn overschotten kwijt kan op het net.

Daarnaast zetten we sterk in op de ontwikkeling van systemen van groene warmteopwekking, collectieve verwarming, warmtekrachtkoppeling (WKK) en micro-WKK. Dergelijke technologieën hebben in ons land nog een enorm potentieel en vereisen een doorgedreven ondersteuningsbeleid.

2.1.4 De elektrische auto

De overgang naar meer duurzame energievoorziening situeert zich niet alleen op het vlak van gas en elektriciteit. Ook ons wagenpark verbruikt nog een aanzienlijke hoeveelheid fossiele brandstoffen. Daarom trekken we resoluut de kaart van de elektrische auto.

Een veralgemeende introductie van de elektrische auto moet ons wagenpark een stuk milieuvriendelijker maken. De vervanging van diesel en benzine door elektriciteit zal de CO₂-uitstoot helpen reduceren en ook de emissies van fijn stof en andere luchtvervuiling tegengaan. Die elektrificatie kan er bovendien voor zorgen dat we, door minder fossiele brandstoffen te verbruiken, ook minder afhankelijk worden van het buitenland voor onze energiebevoorrading. Een cruciale voorwaarde om beide doelstellingen te bereiken is dan wel dat de introductie van de elektrische auto op termijn gepaard gaat met een massale overstap naar duurzaam geproduceerde elektriciteit.

Maar ook op dat vlak is er goed nieuws. Diverse studies suggereren dat een massale inschakeling van elektrische auto's in een *vehicle-to-grid*-systeem –waarbij elke niet-rijdende auto is aangesloten op het elektriciteitssysteem en op die momenten zowel kan ontladen als opladen- het elektriciteitsnet beter geschikt zal maken voor de inpassing van hernieuwbare energiebronnen met een wisselende productie.¹⁷ Autobatterijen kunnen dan immers fungeren als opslagruimte voor elektriciteit, zodat de schommelingen in de productie kunnen worden opgevangen door een deel van de productie te stockeren. Op een slim net kan er voor gezorgd worden dat auto's bij een grote productie worden opgeladen, en bij een productietekort de opgeslagen elektriciteit weer verkopen op het net.

Daarvoor is er wel een uitgebreid net van slimme oplaadpunten nodig, en een marktmechanisme dat de eigenaars van elektrische auto's toelaat om volumes energie te kopen of te verkopen in functie van de productie en/of de prijs op een bepaald moment.

Niet alleen kunnen wind- en zonne-energie op die manier op grote schaal worden ingeschakeld zonder de veiligheid van het net in gevaar te brengen, bovendien wordt de nood aan dure, vervuilende en inefficiënte piekproductie veel kleiner. En doordat er meer elektriciteit zal verhandeld worden in functie van de prijzen, en minder in functie van de benodigde hoeveelheid op een bepaald moment, zouden de spotprijzen kunnen dalen en minder volatiel worden.

In lijn met het beleid van Vlaams minister voor Innovatie Ingrid Lieten zullen we de elektrische auto alle kansen tot ontwikkeling geven, onder meer door een proeftuin op te zetten die de innovatie en de introductie van de elektrische auto te versnellen. De overheid moet hier een sterk stimulerend beleid voeren om de massale introductie van de elektrische auto tegen 2020 mogelijk te maken.

¹⁷ Zie bijvoorbeeld studie nr (F)100204-CDC-929 van de CREG over 'de mogelijke impact van de elektrische auto op het Belgische elektriciteitssysteem'.

2.1.5 Randvoorwaarden

De productie van hernieuwbare energie stimuleren is noodzakelijk, maar volstaat op zich niet om de energietransitie tot stand te brengen. Daarom moeten we de producenten van groene stroom, naast een gegarandeerde afzetmarkt, ook garantie geven dat hun stroom prioritaire toegang krijgt tot het net.

Daarnaast is het van belang om een aantal verouderde productiewijzen uit te rangeren, omdat die bijdragen tot de huidige inertie. Daarom verbieden we nieuwe steenkoolcentrales, sluiten we geleidelijk de oude steenkoolcentrales en houden we vast aan het verbod op nieuwe kerncentrales.

Er moet bovendien meer geld komen voor onderzoek en ontwikkeling (O&O) naar nieuwe energietechnologieën. De reeds beschikbare budgetten moeten zo veel mogelijk naar hernieuwbare energie gaan. Megalomane nucleaire projecten die handenvol geld kosten zonder enig maatschappelijk nut, zoals Myrrha, moeten aan banden worden gelegd. Het Studiecentrum voor Kernenergie (SCK) moet zijn overheidsmiddelen in eerste instantie aanwenden voor onderzoek naar de behandeling en de berging van het nucleair afval, non-proliferatie en medische toepassingen. Als de nucleaire sector zelf gelooft in Myrrha, moet hij er zelf maar in investeren. In de jaren tachtig zetten we de subsidiëring van onderzoek naar windenergie al eens stop, ten voordele van het nucleaire onderzoeksproject Kalkar in Duitsland. De gevolgen van de beslissing van Guy Verhofstadt, toen minister van wetenschapsbeleid, zijn gekend: we raakten hopeloos achterop inzake windenergie, en Kalkar is nu een pretpark omdat het nucleaire project zoals voorspeld op niets uitdraaide.

Ten slotte zal er, als het aandeel van windenergie in de totale elektriciteitsmix groter wordt, naast demand side response via een slim net en stockering via de elektrische auto, ook meer regelbare basiscapaciteit nodig zijn om voor de nodige balancerings te zorgen op momenten van windstilte. Ook die productiecapaciteit moet de overheid actief aantrekken door terreinen af te bakenen en vergunningsklaar te maken (zie 2.5.2).

2.2 De aankoopcentrale voor elektriciteit (single buyer)

Een door de overheid gecontroleerde aankoopcentrale roomt de monsterwinsten van Electrabel af, breekt de dominantie van het bedrijf in het segment van de basisproductie, geeft nieuwe zuurstof aan hernieuwbare energieproductie en verlicht de factuur van de gezinnen.

De kerncentrales en steenkoolcentrales die in het verleden zijn afgeschreven op kosten van de Belgische belastingbetaler/consument, leveren de eigenaars vandaag grote winsten op. Dat historische voordeel schrikt nieuwe investeerders af, zowel op het vlak van basisproductie als van hernieuwbare energie, wat de bevoorradingszekerheid in het gedrang brengt. Het gebrek aan mededinging zorgt er ook voor dat er geen prijsconcurrentie kan ontstaan op het niveau van de leveringen aan de eindgebruikers.

De kern- en steenkoolcentrales zijn voor de vrijmaking versneld afgeschreven in de captieve markt, via de factuur van de consument. De Belgische energieprijzen behoorden hierdoor tot de hoogste in Europa. Bovendien heeft de overheid heel wat belastinggeld geïnvesteerd in het ontwikkelen van kernenergie.

Vandaag produceren de kerncentrales aan een bijzonder lage marginale kost. Dat heeft in de vrijgemaakte markt echter niet geleid tot lagere tarieven. Eerst Electrabel en daarna GdF Suez hebben de afgelopen jaren geprofiteerd van erg hoge marges.

De NBB raamde de nucleaire rente in 2006 op 700 miljoen euro per jaar. Volgens de CREG verdiende Electrabel na de vrijmaking 3,92 miljard euro extra aan de versnelde afschrijving van de kerncentrales in de gereguleerde markt (stranded benefits). De bijkomende windfall profits als gevolg van het beloofde uitstel van de kernuitstap bedragen volgens de CREG:

- 4,7 miljard als de drie oudste kerncentrales 10 jaar langer openblijven;
- 8,5 miljard als de drie oudste kerncentrales 20 jaar langer openblijven;
- 15,5 miljard als alle kerncentrales tien jaar langer openblijven;
- 27,6 miljard als alle centrales twintig jaar langer openblijven.

Die schattingen zijn nog voorzichtig. Als we de productiekosten gebruiken die experts noemen, en die vergelijken met de huidige marktprijzen, leveren de kerncentrales en steenkoolcentrales GdF Suez elk jaar tussen de 1,5 en de 2 miljard euro aan makkelijke winsten op. Die winsten zijn er nu al en staan dus los van een eventuele levensduurverlenging. De marges verdwijnen naar Parijs, terwijl:

- de Belgische consument/belastingbetaler de centrales afbetaald heeft;
- investeringen in hernieuwbare energie dringend een boost nodig hebben;
- de facturen voor de consument hoog blijven;
- de netbeheerders voor grote investeringen staan.

Het is hoog tijd dat die winsten afgeroomd worden en in België worden ingezet voor de vele inspanningen die ons energiebeleid de komende jaren zal vergen.

Een gereguleerde aankoopcentrale, die volledig in handen is van de overheid, kan daar voor zorgen. De aankoopcentrale:

- koopt alle elektriciteit op die wordt opgewekt in de afgeschreven kern- en steenkoolcentrales, aan een gereguleerd tarief dat de productiekost weerspiegelt plus een redelijke vergoeding voor de producent;
- veilt die elektriciteit op de markt aan de leveranciers.

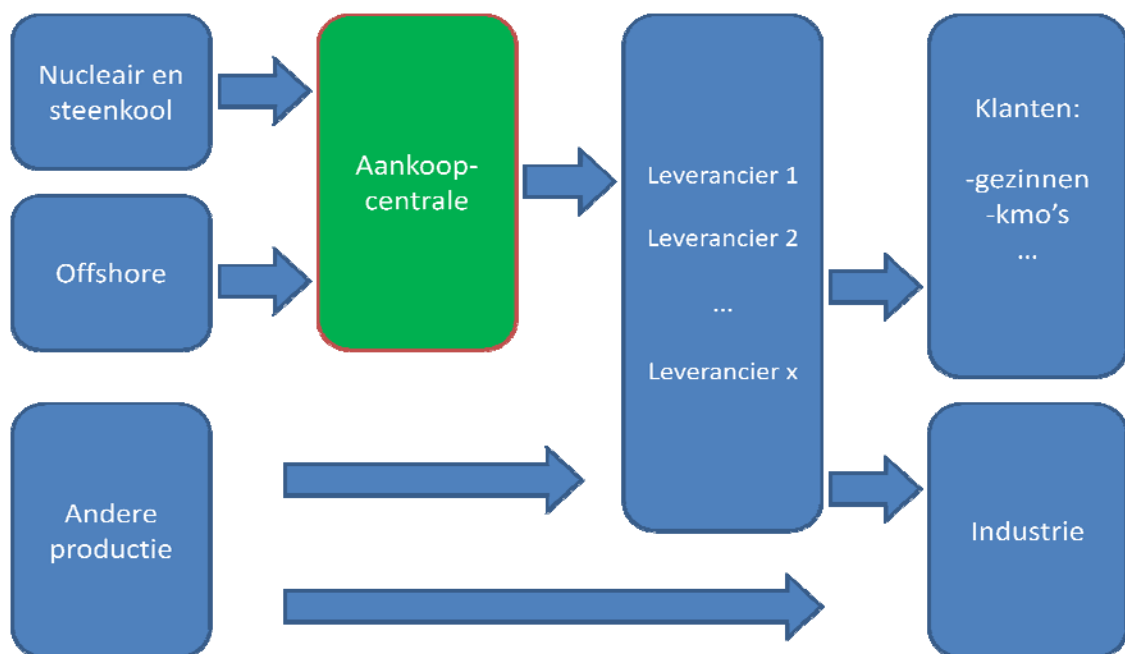
Op die manier komt de nucleaire rente bij de Belgische overheid terecht, en niet langer op het hoofdkwartier van GdF Suez in Parijs.

Met die marge:

- biedt de aankoopcentrale investeerders in grootschalige hernieuwbare energieproductie die op het hoogspanningsnet van Elia wordt geïnjecteerd de mogelijkheid om aan kost plus vergoeding in het systeem te stappen, waardoor ze een gegarandeerde prijs en een zekere afzet krijgen;
- verlicht ze de factuur voor de consument en de bedrijven.

Belangrijk is dat deze constructie tijdelijk van aard is, en kan herzien worden eens de markt opnieuw op een correcte manier functioneert.

Schematisch voorgesteld ziet de markt er dan zo uit:

Voordelen:

1. De windfall profits worden afgeroomd, zonder het risico dat de bedrijven het verlies doorrekenen op de factuur. De opbrengst gaat integraal naar hernieuwbare energie en naar de consument.

2. Door de groenestroomcertificaten voor o.a. offshore windproductie te vervangen door een gegarandeerde afzetprijs in de aankoopcentrale, valt die kost weg voor de consument en de industrie. Volgens de huidige prognoses van Elia zullen de groenestroomcertificaten voor de nu geplande offshore windparken over afzienbare tijd oplopen tot ruim 600 miljoen euro per jaar. Als we voluit gaan voor offshore en onshore wind, zal de jaarlijkse elektriciteitsfactuur voor een doorsnee gezin in het huidige systeem met 100 tot 240 euro oplopen – een stijging met 20 à 40 procent. De aankoopcentrale biedt de mogelijkheid om alvast (een deel van) die kost uit de facturen te halen.
3. De aankoopcentrale kan een deel van zijn elektriciteit tegen aankoopprijs ter beschikking stellen van de distributienetbeheerders, voor de leveringen die zij moeten doen aan beschermde klanten en/of ter compensatie van de netverliezen. Dat doet de nettarieven dalen.
4. Door de (goedkopere) nucleaire productie op de markt te brengen, en ze dus weg te halen uit bilaterale contracten tussen (we zeggen maar wat) Electrabel en Electrabel Customer Solutions, kunnen de groothandelsprijzen op termijn dalen, wat een neerwaartse druk zal uitoefenen op de eindfacturen.
5. De dominantie van de historische monopolist wordt op die manier ingeperkt. De Belgische markt wordt aantrekkelijker voor wie wil investeren in productiecapaciteit, omdat het marktvoordeel van Electrabel wegvalt. Aan de kant van de leveringen kan er echte prijsconcurrentie ontstaan.
6. Hernieuwbare energie krijgt een forse boost, want investeerders krijgen een gegarandeerde afzetprijs.

Concreet:

De aankoopcentrale wordt een NV van publiek recht, die voor honderd procent in handen is van de overheid. Op die manier is het mechanisme volledig onafhankelijk van producenten, leveranciers en netbeheerders.

Via een openbare dienstverplichting worden de exploitanten van afgeschreven kerncentrales en steenkoolcentrales verplicht aan cost-plus te verkopen aan de aankoopcentrale. Die dienstverplichting kan in het kader van de Europese richtlijnen verantwoord worden vanuit een bekommernis om “de veiligheid, waaronder zowel de voorzieningszekerheid als de regelmaat, de kwaliteit en de prijs van de leveringen zijn begrepen” (art 3.2 van de elektriciteitsrichtlijn) en om de “universele dienstverlening, dat wil zeggen het recht op levering van elektriciteit van een bepaalde kwaliteit tegen redelijke, eenvoudig en duidelijk vergelijkbare en doorzichtige prijzen”. (art. 3.3)

De versnelde afschrijving van de kern- en steenkoolcentrales en het gebrek aan mededinging en investeringen op het niveau van de basisproductie rechtvaardigen dat de dienstverplichting alleen wordt opgelegd aan de bedoelde producenten. De Europese bepalingen verzetten zich ook niet tegen maatregelen van de lidstaten die bedoeld zijn om de mededinging te beschermen, wat hier het geval is. Bovendien respecteert de aankoopcentrale, op voorwaarde dat ze via een wet wordt ingevoerd, de regels inzake de bescherming van het eigendom. Ook hier zijn de mededinging, de bevoorradingszekerheid en de investeringen in projecten van algemeen belang geldige argumenten.

De verkoop van de elektriciteit aan de aankoopcentrale zal worden geregeld in aankoopovereenkomsten. De prijs zal worden opgelegd door de overheid, na advies van de CREG, die de modaliteiten vastlegt voor het bepalen van de exploitatiekosten van de kerncentrales.

De aankoopcentrale zal ook een overeenkomst sluiten met Elia en met de exploitanten van de reeds vergunde offshore windmolens, om de verplichting die Elia nu heeft om de GSC's van de offshore op te kopen, om te zetten in een gegarandeerde prijs die wordt betaald door de aankoopcentrale.

2.3 Progressieve en transparante facturen

Een transparante standaardfactuur zorgt ervoor dat de consument precies weet waarvoor hij betaalt, waar eventuele prijsschommelingen vandaan komen en wie ervoor verantwoordelijk is. Via een herschikking van de prijscomponenten worden de facturen voor de gezinnen progressief: wie meer verbruikt, betaalt meer per kilowattuur. Een automatische toekenning van de sociale maximumprijzen garandeert bescherming voor de lage inkomens.

Energie is niet goedkoop en zal dat ook niet snel worden. Dat betekent niet dat er onterechte of overdreven marges moeten blijven plakken bij de energiebedrijven, vaak buitenlandse multinationals.

De energiefacturen zijn een ondoorzichtig kluwen. Ze zijn onoverzichtelijk voor de consument en bevatten componenten die voor discussie vatbaar zijn.

Een grondige actualisering van de tariefcomponenten, gekoppeld aan de verplichting om die via een eenvormige factuur ook duidelijk te communiceren aan de klant, zal daaraan verhelpen. Door een aantal componenten te herschikken en met de fijne kam door de tarieven te gaan, kunnen we scheeftrekkingen tegengaan. De hervorming van de federale bijdrage is daar één voorbeeld van (zie hoger). Tegelijk moet de beoogde transparantie misbruiken en manipulaties door de energiebedrijven tegengaan.

Ondertussen stellen we vast dat de facturen vandaag nog altijd degressief zijn: wie meer verbruikt, betaalt minder per kilowattuur (kWh). Dat is niet alleen nadelig voor de kleine verbruikers die het niet breed hebben, het is ook een compleet fout signaal met het oog op

energiebesparing en –efficiëntie. Daarom werken we een systeem uit van progressieve tarieven, waarbij de prijs per kWh stijgt met het verbruikte volume. Dat kan bijvoorbeeld door alle heffingen te groeperen in één bijdrage en die te laten stijgen naarmate het verbruik hoger ligt. Men zou ook kunnen denken aan een verlaging van de btw tot zes procent op de eerste verbruiksschijf die de basisbehoeften dekt.

In het nieuwe systeem worden huishoudelijke grootverbruikers gestraft met hogere belastingen en spaarzame consumenten beloond met een lagere belasting. Zo maken we de energiefactuur echt progressief en zorgen we voor een herverdeling die in het voordeel is van wie rationeel omgaat met energie. Doorgedreven energiebesparingsprogramma's stellen iedereen in staat om die progressieve tarieven te ontlopen.

Ten slotte zorgen we ervoor dat iedereen die in aanmerking komt voor de sociale maximumprijzen voor elektriciteit en gas, die ook effectief krijgt. Dat gebeurt door de maximumprijzen automatisch toe te kennen aan iedereen die het Omnio-statuuut geniet en ook het Omnio-statuuut automatisch toe te kennen.

2.4 Energiebesparing, smart grids en smart meters

De evolutie naar een slim net is onvermijdelijk als we hernieuwbare energie de plaats willen geven die haar toekomt. Maar het is essentieel dat die evolutie in de eerste plaats de consument ten goede komt, geen ongewenste sociale effecten genereert en ook daadwerkelijk leidt tot verdere energiebesparing.

De overheid moet een sterk sturende rol spelen bij de uitbouw van het slimme elektriciteitsnet om een aantal risico's uit te sluiten. In lijn met de beleidsnota van Vlaams minister van Energie Freya Van den Bossche zullen we dus van nabij toezien op de evoluties op het vlak van smart grids en smart metering. Vooraleer er sprake kan zijn van een volledige uitrol van de slimme meters in Vlaanderen, zullen we de lopende proefprojecten van Eandis, dat momenteel 4.000 slimme meters uitrolt in Hombeek en Leest, nauwgezet evalueren.

Een ander punt van aandacht in de Beleidsnota Energie is de maatschappelijke omkadering. Het belang van de consument en de mate waarin de slimme meter de inpassing van decentrale productie echt bevordert, zijn de doorslaggevende criteria bij de beslissing over een grootschalige invoer van slimme meters. Op het moment dat de meters daadwerkelijk worden ingevoerd, moet de overheid ook duidelijke wettelijke richtlijnen opstellen om te bepalen wat de doelstellingen, de werkingsprincipes en de functionaliteit van de meters zijn. Eén van de aandachtspunten daarbij is het belang van de privacy. Bovendien moet gestreefd worden naar een breed overleg met alle belanghebbenden.

Tegelijk zien we erop toe dat de kosten van de uitbouw van het net en de uitrol van de meters op een sociaal correcte manier worden gespreid. Slimme netwerken en slimme meters zullen voornamelijk ten goede komen aan producenten van groene stroom of, in een later stadium,

van mensen die zich een *plug in car* of elektrische wagen, regelbare frigo/droogkast, enzovoort kunnen aanschaffen. De kosten van het netwerk worden nu omgeslagen in de distributienettarieven, evenredig met het elektriciteitsgebruik. Wie zelf energie produceert zal in het huidige systeem weinig bijdragen tot de financiering van het netwerk. Daarom moet een substantieel deel van de opbrengsten van de emissievelingen gebruikt worden voor de aanpassing van het net.¹⁸

Energiebesparing

Rationeel energiegebruik en energie-efficiëntie blijven, naast een overstap naar duurzame energiebronnen, de aangewezen manieren om onze doelstellingen te bereiken. Vooral in de residentiële sector en de transportsector zijn er nog grote marges om zuiniger om te springen met energie. In de transportsector kan de elektrificatie van het wagenpark voor een revolutie zorgen, in de woningensector moeten we hardnekkig blijven inzetten op grootscheepse isolatieprogramma's en de ondersteuning van passiefbouw.

Iedereen heeft recht op een energiezuinige woning. Tegen 2020 mag er in Vlaanderen geen enkele woning meer zijn die energie verspilt, zoals ook is aangestipt in de beleidsnota's van Vlaams minister van Energie en Wonen Freya Van den Bossche.

Om een aantal moeilijk bereikbare groepen te helpen op het vlak van energiebesparing en zo hun facturen te verlichten, organiseren we op lokaal vlak veel doortastender isolatieprogramma's. De lokale entiteiten die in het kader van het FRGE (Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost, zie hoger) worden opgericht, moeten daar de motor van worden. Een combinatie van bestaande premies, fiscale voordelen en andere steunmaatregelen, samen met de verwachte besparingen op de energiefactuur, maken dat investeringen in isolatie of efficiëntere verwarmingssystemen zichzelf zeer snel terugbetalen. We zoeken actief naar de mensen die de basisinvestering niet aankunnen en zorgen via systemen van prefinanciering voor oplossingen.

De vervuiler moet niet zozeer betalen, de vervuiler moet stoppen. We kunnen isoleren zoveel we willen, zo lang we de consument toelaten om energieverblindende apparaten te gebruiken, is het dweilen met de kraan open. Ook hier moet de overheid haar tanden durven tonen en beslist komaf maken met ongewenst gedrag. Dat kan via strenge productnormering, die we ook op Europees niveau kunnen bepleiten. Hetzelfde geldt voor klassieke elektriciteitscentrales. Ook daar moeten we strenge normen opleggen inzake energie-efficiëntie.

In de nieuwe projecten van sociale huisvesting wordt energiezuinig bouwen de norm, terwijl er een groeiend aantal sociale passiefwoningen wordt gebouwd. Zo wordt ook de knowhow

¹⁸ Vanaf 2013 moeten de Europese lidstaten de rechten voor de uitstoot van broeikasgassen veilen aan de grote industriële spelers. De opbrengst daarvan wordt voor België geraamd op 600 miljoen euro per jaar.

ontwikkeld en ontstaat er een markt, die vervolgens ook in de private woningenbouw en renovatie kan zorgen voor extra aandacht voor energiezuinig wonen.

2.5 Infrastructuur en investeringsplannen in eigen handen

We versterken onze greep op de publieke infrastructuur en sturen de investeringen in productiecapaciteit.

2.5.1 Publieke controle over de netten

De transport- en distributienetten staan voor grote investeringen, waarvoor er bij de beheerders kapitaalsverhogingen nodig zullen zijn. De uittreding van Electrabel uit Eandis, Fluxys en Elia biedt de publieke overheden een historische kans om hun greep te versterken en zo te anticiperen op toekomstige verwateringen van hun aandelenpakket. Ook de Vlaamse, en zelfs de federale, overheden moeten hier een rol in spelen als zou blijken dat de financiële draagkracht van de gemeenten en hun overkoepelende financieringsstructuren niet langer zou volstaan. De publieke controle is essentieel om de investeringen en de planning ervan maximaal in het belang van de consument te laten verlopen.

Ondertussen moeten we de nodige middelen zoeken om de bedrijfszekerheid van de netten via onderhoud en een doordachte versterking op peil te houden, zonder de consument op al te hoge kosten te jagen. Onder meer de inkomsten van de veiling van emissierechten, die vanaf 2013 op Europees niveau wordt georganiseerd, kunnen daarvoor aangesproken worden.

Ten slotte dwingen we Electrabel via nieuwe regelgeving tot een versnelde afbouw van zijn belang in de gemengde distributienetbeheerders (Eandis), om zo op relatief korte termijn tot een volledige ontvlechting van belangen te komen.

2.5.2 Voldoende investeren

Naast een goed beheer van de netwerkinfrastructuur is ook een vooruitziende planning van de productiecapaciteit op langere termijn essentieel, zowel van hernieuwbare als van klassieke energie.

Net zoals we in onze on- en offshore windplannen voorzien voor nieuwe windparken, kan de overheid ook proactief optreden om investeringen in andere productie-eenheden te stimuleren. Als windenergie echt doorbreekt, zal er (naast demand side response) bijvoorbeeld ook nood zijn aan meer regelbare basisproductie in gascentrales om de stabiliteit van het net tijdens windstille periodes te garanderen. Daarom gaan we ook inzake klassieke productie voor een doorgedreven planning, waarbij de overheid zelf op zoek gaat naar geschikte terreinen voor de gewenste productie-installaties, die volledig vergunningsklaar maakt en ze via openbare aanbestedingen (of de offerteaanvraag volgens artikel 5 van de elektriciteitswet) aanbiedt aan geïnteresseerde investeerders. Op die manier kan de overheid niet alleen sturend optreden, maar zorgt ze ook voor een administratieve en financiële verlichting voor potentiële investeerders.

Ook de Vlaamse overheid kan via het Vlaams energiebedrijf dergelijke projecten in de steigers zetten, en er zelf in participeren.

2.6 Energie van ons allemaal: de coöperatieve

Op lokaal niveau stimuleren we de ontwikkeling van coöperatieven, zonder Electrabel, die onder impuls van de lokale overheden de inwoners betrekken in projecten van hernieuwbare productie en energiebesparing. Het succes van Ecopower, een bedrijf waarvan de klanten ook aandeelhouder zijn, en van allerlei initiatieven rond de gezamenlijke aankoop van stookolie, elektriciteit/gas en zonnepanelen bewijst dat dergelijke acties toekomst hebben. Zulke coöperatieven kunnen bijvoorbeeld een lokale windmolen bouwen en beheren, zonnepanelen aankopen om ook minder gegoeden van zonne-energie te voorzien, isolatieprogramma's opzetten via systemen van gratis leningen voor energiebesparing die worden terugbetaald met de premies, belastingaftrekken en besparingen op de energiefactuur,... Op die manier neemt een lokale gemeenschap haar eigen energievoorziening in handen. Overal in Europa zijn er voorbeelden te vinden. Ook in Wallonië wint het concept aan populariteit. Met een actief lokaal beleid en bijkomende initiatieven van de lokale **sp.a**-afdelingen zorgen we voor extra ondersteuning.

Men kan dit zien als een variant op de volkslening, maar dan voor investeringen die erg lokaal en zichtbaar zijn, met bovendien een rechtstreekse return voor wie deelneemt.